

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

2. Dewan A. Ashir va boshq. Internet of Things (IoT) based Smart Agriculture Aiming to Achieve Sustainable Goals. 2022 — IoT texnologiyalari va BMTning SDG maqsadlari o'rtasidagi integratsiya haqida maqola arxiv.org
3. B. Sumihiro (Gary Sumihiro). Precision agriculture is an investment in food security. MyJournalCourier, 2025 — AQShda aniq aqrotexnologiyalarning oziq-ovqat xavfsizligidagi o'rnini muhokama qiladi
4. M.M.Zarikeyeva, B.T.Bazarbaev S.J.Koshmuratova Servis sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirish istiqbollari. «Aralboyi aymag'inda sharwashiliqta innovacion texnologiyalar ham rawajlandirildi keleshegi» atamasidagi Respublikaliq ilimiy ham ilimiy texnikaliq konferenciya materiallari: toplam // Samarqand mamleketlik veterinariya medicinası, sharwashiliq ham biotexnologiyalar universiteti Nókis filiali. Nókis, 2025 jıl.-245 b.
5. Nurmanov, K., & Nurmanov, D. A. (2025). PENSIYA JAMG 'ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO 'YICHA HISOBOTI TAHLILI. *MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT*, 3(12).
6. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot* , 2 (1), 664247.
7. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO 'LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
8. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

RAQAMLI BUXGALTERIYA DASTURLARI VA ULARNING QULAYLIKLARI, BOSHQARUV SAMARADORLIGI

Ubbiniyazov M¹., Ataniyazov B²., Ataniyazova Z³.

¹*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

²*Qoraqalpog' davlat universiteti*

³*22-son umumiy o'rta ta'lim maktabi*

Kirish: Jahonda va O'zbekistonda kechayotgan raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonlari korxonalarining barcha faoliyat sohalariga, jumladan, buxgalteriya hisobi va moliyaviy boshqaruvga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy (qo'lda yoki qisman avtomatlashtirilgan) buxgalteriya yuritish usullari murakkablashgan iqtisodiy sharoitda korxona talablarini qondira olmayapti. Shu nuqtai nazardan, raqamli buxgalteriya dasturlari (RBD) hisob-kitob jarayonlarini tubdan o'zgartiruvchi, tezkorlik, aniqlik va shaffoflikni ta'minlovchi asosiy vosita sifatida maydonga chiqmoqda.

Raqamli Buxgalteriya Dasturlarining Nazariy Asoslari

RBD — bu korxonaning barcha moliyaviy-xo'jalik operatsiyalarini qayd etish, tartiblash, hisoblash va moliyaviy hisobotlarni tuzishni avtomatlashtiradigan dasturiy ta'minot. Ular buxgalteriya hisobining zamonaviy talablarini, jumladan, Milliy buxgalteriya standartlari (MBS) va Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS) talablarini bajarishga xizmat qiladi.

RBD ning asosiy vazifasi – buxgalteriya ma'lumotlarini to'plash, qayta ishlash va ularni qaror qabul qiluvchilar uchun foydali axborotga aylantirish. Bu jarayon quyidagi fundamental qulayliklar orqali ta'minlanadi:

Raqamli Buxgalteriya Dasturlarining Asosiy Qulayliklari

Avtomatlashtirish va Operatsion Samaradorlik RBDlarning eng katta afzalligi operatsiyalarni avtomatlashtirishdir. Dasturiy ta'minot odatdagi va takrorlanuvchi vazifalarni (masalan, tovar-moddiy zaxiralar hisobi, hisob-fakturalarni shakllantirish, debitor va kreditorlik qarzlarini kuzatish, bank operatsiyalarini solishtirish) inson ishtirokisiz bajaradi.

Vaqtning tejash: Hisobotlarni tuzish va ma'lumotlarni kiritishga sarflanadigan vaqt keskin kamayadi. **Mehnat resurslarini optimallashtirish:** Buxgalterlar e'tiborini hisob-kitoblardan tahliliy va boshqaruv vazifalariga yo'naltirish imkoniyati yaratiladi.

Aniqlik va Xatolarni Minimallashtirish Qo'lda ma'lumot kiritish jarayonida xatolarga yo'l qo'yish ehtimoli yuqori bo'ladi. RBDlar bu xavfni quyidagicha bartaraf etadi:

Avtomatik hisob-kitoblar: Dasturiy ta'minot formulalar asosida aniq hisob-kitoblarni bajaradi. Ikki tomonlama yozuv tizimini doimiy nazorat qilish: Avtomatik tarzda debit va kredit balansining bir xilligini tekshiradi, bu esa hisobdagi xatoliklarni erta aniqlashga yordam beradi.

Real Vaqt Rejimida Moliyaviy Tahlil: An'anaviy buxgalteriyada ma'lumotlar kechikish bilan yangilanardi. Raqamli dasturlar esa operatsiyalarni darhol qayd etib, rahbarlarga korxonaning moliyaviy holati (pul oqimi, daromad, xarajatlar) to'g'risida real vaqt rejimida ma'lumot beradi.

Tezkor qaror qabul qilish: Rahbarlar bozordagi o'zgarishlarga va korxonaning ichki holatiga qarab zudlik bilan strategik qarorlar qabul qilishlari mumkin.

Shoshilinch vaziyatlarga tezkor javob: Pul oqimi muammolari yoki kutilmagan xarajatlar aniqlanganda, muammoga tezkorlik bilan yechim topiladi.

Integratsiya va Kompleks Nazorat: Zamonaviy RBDlar ko'pincha boshqa biznes jarayonlari (masalan, savdo, ombor, ishlab chiqarish, kadrlar hisobi) bilan integratsiya qilinadi. Bu kompleks yondashuv quyidagilarni ta'minlaydi:

Ma'lumotlarning yagona bazasi: Korxonaning turli bo'limlaridagi ma'lumotlar bitta tizimga jamlanadi.

Butun korxona bo'yicha shaffoflik: Barcha jarayonlarning o'zaro bog'liqligini tushunish va nazorat qilish osonlashadi.

Soliqqa Tortish va Qonunchilikka Rioya Qilish (Komplayens) : RBDlar soliq hisobotlarini tayyorlash jarayonini soddalashtiradi va qonunchilik talablariga mos kelishni ta'minlaydi.

Doimiy yangilanish: Dasturiy ta'minotlar soliq qonunchiligidagi o'zgarishlarga tez moslashadi va avtomatik ravishda yangilanadi.

Soliq xavfini kamaytirish: Hisobotlarni to'g'ri va o'z vaqtida taqdim etish orqali jarima va moliyaviy sanksiyalar xavfi kamayadi.

Raqamli buxgalteriya dasturlari (RBD) bugungi kunda oddiy hisob-kitob vositasi bo'lmay, korxonaning strategik boshqaruvidagi muhim axborot tizimiga aylangan.

Kengaytirilgan Funksional Modullar va Integratsiya: Zamonaviy RBDlar ko'p hollarda faqat buxgalteriya yuritish bilan cheklanmaydi, balki bir nechta funksional modullarni o'z ichiga oladi:

Modul	Funksiya
Pul Oqimini Boshqarish	Bank va kassa operatsiyalarini avtomatiksolistirish (re-konsilyatsiya), pul tushumlari va chiqimlarini real vaqtda kuzatish.
Mol-Moddiy Zaxiralar Hisobi	Ombor qoldiqlarini, kirim va chiqim operatsiyalarini avtomatik hisoblash, tovarlar tannarxini (masalan, FIFO, o'rtacha qiymat usullari) aniqlash.
Ish Haqi Hisobi (Payroll)	Xodimlarga ish haqini hisoblash, barcha soliq va majburiy to'lovlarni avtomatik ajratish, hisobotlarni tayyorlash va ularni tegishli davlat organlariga yuborish.

Asosiy Vositalar Hisobi	Amortizatsiya hisobini avtomatlashtirish, inventarizatsiya jarayonini soddalashtirish.
Budjetlashtirish	Tarixiy ma'lumotlar asosida prognozlar yaratish va haqiqiy natijalarni budjet ko'rsatkichlari bilan solishtirish.
CRM (Mijozlar bilan aloqalarni boshqarish) Integratsiyasi	Mijozlarga hisob-fakturalarni avtomatik yuborish va ularning to'lov statusini kuzatish.

Boshqaruv Hisoboti va Tahlil RBDlar faqat tashqi foydalanuvchilar (soliq, investorlar) uchun emas, balki ichki boshqaruv

Uchun ham qimmatli ma'lumot manbaidir:

- Customized Reports (Shaxsiylashtirilgan hisobotlar): Rahbarlarning talablariga mos Ravishda foyda markazlari, xarajatlar markazlari yoki alohida loyihalar bo'yicha hisobotlarni tezda yaratish.

- KPI (Asosiy Ishlash Ko'rsatkichlari) monitoringi: Tizim orqali asosiy samaradorlik ko'rsatkichlarini real vaqtda kuzatish va ularning bajarilishini tahlil qilish.

- Chuqur Tahlil (Drill-down): Har qanday umumiy moliyaviy ko'rsatkichni, masalan, «Debitorlik qarzi»ni, uni tashkil etuvchi har bir operatsiyagacha (birlamchi hujjatgacha) tahlil qilish imkoniyati.

Zamonaviy Texnologiyalar Integratsiyasi RBDlarning imkoniyatlari quyidagi yangi texnologiyalar orqali yanada kuchaytiriladi

Texnologiya	Afzallik (Qulaylik)
Bulutli Texnologiyalar (Cloud)	Ma'lumotlarni serverlarda xavfsiz saqlash, dunyoning istalgan nuqtasidan internet orqali dasturga kirish imkoniyati. Dasturiy ta'minotni doimiy yangilab turish shart emas.
Sun'iy Intellekt (AI) va Mashinali O'rganish (ML)	Moliyaviy tendentsiyalarni bashorat qilish, hisobdagi g'ayrioddiy (shubhali) operatsiyalarni aniqlash, katta hajmdagi ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish va qarorlar qabul qilishni avtomatlashtirish.
Elektron Hujjat Aylanishi (E-Factura, E-Hujjat)	Soliq idoralari va kontra-agentlar bilan hujjatlarni (hisob-faktura, ishonchnoma va h.k.) to'g'ridan-to'g'ri dastur orqali almashish. Qog'oz hujjatlardan voz kechish va operatsiya tezligini oshirish.
Blokcheyn (Kelajakda)	Moliyaviy operatsiyalarning shaffofligi va ishonchliligini oshirish. Tranzaksiya ma'lumotlarini o'zgartirib bo'lmaydigan qilib saqlash.

Bu qulayliklarning barchasi korxonaning raqobatbardoshligini oshirishga va iqtisodiy o'zgarishlarga moslashish tezligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa. Raqamli buxgalteriya dasturlari bugungi kunda shunchaki buxgalterlik vositasi emas, balki korxona boshqaruvining ajralmas qismiga aylangan. Ularning avtomatlashtirish, aniqlik, real vaqt rejimida tahlil qilish va kompleks integratsiya qulayliklari korxonalarga moliyaviy shaffoflikni ta'minlash, operatsion xarajatlarni kamaytirish va raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi. RBD larni muvaffaqiyatli joriy etish va ulardan samarali foydalanish raqamli iqtisodiyot sharoitida har qanday korxonaning barqaror rivojlanishi uchun hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. “Bulutli texnologiyalar orqali korxona buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish” Nozimbek Soibov Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot jurnali 2024 y
2. “Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy hisobotning muammolari” Saidjamol Maxmudov Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot jurnali 2022 y
3. “Raqamli iqtisodiyot va uning O'zbekistondagi tijorat banklaridagi tutgan o'rni” Mustafoyev Akbar Ilmiy Tadqiqot va Innovatsiya jurnali 2022 y
4. “Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish” Gulmira Shodiboy qizi Umirova, E'zoza Nodir qizi Farxodjonova 2022 y
5. Nurmanov, K., & Nurmanov, D. A. (2025). PENSIYA JAMG 'ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO 'YICHA HISOBOTI TAHLILI. *MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT*, 3(12).
6. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot* , 2 (1), 664247.
7. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO 'LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
8. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

ILMIY TADQIQOTNING MOHIYATI VA UNI TASHKIL ETISH SHAKLLARI

Xolmuratov I., Sultanmuratov O., Yo'ldosheva I., Madetova N.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

Kirish. Fan o'z mazmun-mohiyatiga ko'ra dunyoni bilish va ifoda etish borasida turli g'oyalarni ilgari surib, nazariyalar yaratar ekan, har bir soha va yo'nalishda narsa va hodisalar (ob'ektlar) ning ichki zaruriy aloqadorligini, qonuniyatlarini ochib berishga yo'naltiriladi.

Ilmiy tadqiqotlar jarayonida inson tafakkuri doirasida turli ob'ektlarning hali chuqur o'rganilmagan, yoki noma'lum bo'lgan xususiyatlari, qonuniyatlari, mavjudlik shakllari va taraqqiyoti to'g'risida bilimlar to'planadi. To'plangan bilimlar o'z navbatida fanga ma'lum faktlar va dalillar asosida ma'lum bir tizimga keltiriladi.

Ilmiy ish bu avvalo qat'iy rejali faoliyatdir. Garchi fanda tasodifiy kashfiyotlar qilinib tursa-da, lekin faqat rejali, zamonaviy vositalar bilan puxta qurollangan ilmiy tadqiqot tabiat va jamiyatdagi ob'ektiv qonuniyatlarni ochish va teran bilishga imkon beradi. Shundan keyin fikrning aniq maqsadni ko'zlab ishlanishini davom ettirish, oldindan mo'ljallangan tadqiqot tuzilmasini aniqlashtirish, o'zgartirish, unga qo'shimchalar kiritish jarayoni kechadi.

Ilmiy tadqiqotlar bilishning ilmiy tamoyillari yordamida konkret ob'ektni o'rganish maqsadida olib boriladi. Ushbu sohada ilmiy yo'nalish, ilmiy muammo va ilmiy mavzu kabi tushunchalar mavjud.

Asosiy qism: Ilmiy tadqiqot ishlariga kirishishdan oldin uning metodlarini, shakllarini, vositalarini to'g'ri tanlab olish va metodikani ilmiy asoslash lozim. Ilmiy tadqiqotlar muammoni yuzaga chiqarish, mavzuni tanlash va ma'lum bo'lgan ma'lumotlarni ob'ektiv tahlili uchun